

Alys Fowler

BASISBOEK TUINIEREN

EEN EERLIJKE TUIN
VOOR ELK BUDGET

FORTE GROEN
VAN HALEWYCK

BLOEMEN, PLANTEN,
GROENTEN EN KRUIDEN

IN POT EN BAK
VOOR BALKON EN TUIN

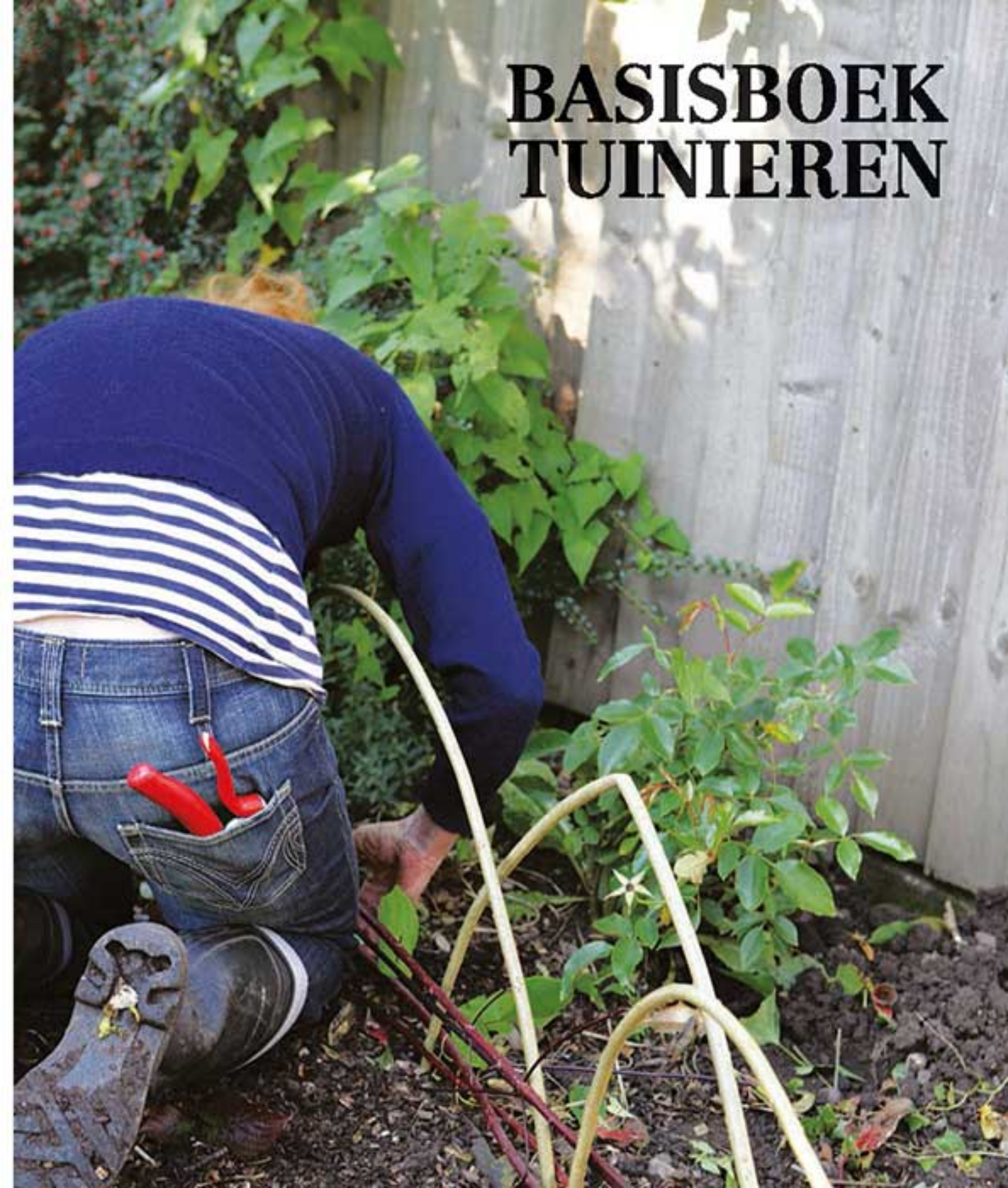
Alys Fowler
met foto's van Simon Wheeler

BASISBOEK TUINIEREN

**EEN EERLIJKE TUIN
VOOR ELK BUDGET**

**FORTE GROEN
VAN HALEWYCK**

BASISBOEK TUINIEREN

Inhoud

Onthaasten 6
Verzamelkunst 9

Hoofdstuk Een: **Van onder af aan** 10

Waar ga je tuinieren? 12
Ontwerp met liefde 14
Hoe je planten kiest 18
Het tuincentrum overleven 20
De huurtuin 26
Gemakkelijke kandidaten 28

Hoofdstuk Twee: **Tuinieren zonder tuin** 32

Welke pot of bak? 34
Potgrond 38
Oogst uit potten en bakken 41
Vensterbakken 44
Een vensterbak maken 48
Binnen tuinieren 50
Tuinieren dankzij de groenteboer 54
Hoe red je een verwaarloosde kamerplant? 58

Hoofdstuk Drie: **Hoe groeit mijn tuin?** 60

Welk type grond? 63
Bodemstructuur 64
Gezondheidstest voor de bodem 66
Compost: gratis voeding voor je grond 68
Bouw je eigen compostbak 72
Composteren met wormen 77
Mijn wormenbak 78
Andere zelfgemaakte compost 84

Hoofdstuk Vier: **Zaaien, kweken & beschermen** 86

Zaaien 88
Problemen oplossen 98

Een koude bak van oude pallets 101
Uitplanten 104
Voeding voor je planten 110

Hoofdstuk Vijf: **Snoeien & vermeerderen** 114

De basis van het snoeien 117
Snoeien om een plant te manipuleren 124
Hoe word je een vermeerdertalent 127
Gemakkelijk te vermeerderen planten 132

Hoofdstuk Zes: **Je schatten beschermen** 136

Onkruid en wieden 139
Ziekten en plaagdieren bestrijden 144

Hoofdstuk Zeven: **De oogst** 152

Vorbereiden voor het najaar 154
Zaad uit eigen tuin verzamelen 157
Wat doe je met het overschot 162
Kruidenthee 165

Hoofdstuk Acht: **Onder de radar** 166

Onmisbaar gereedschap 168
De gereedschapskist 170
De beste bronnen: de laagste kosten 172
Favoriete online leveranciers 175

Hoofdstuk Negen: **De leidraad** 176

De beste groenten 176
Je kruidentuin 182
Favoriete bloemen 185

Register 188
Verantwoording 192

Waar ga je tuinieren?

Voor je iets kunt kweken moet je uitzoeken waar je dat gaat doen. Als je geluk hebt ligt er een tuin voor of achter je huis, maar als dat niet zo is moet je er misschien een beetje onorthodox over nadenken.

Je kunt op allerlei plaatsen tuinieren. Woon je op de bovenverdieping van een appartement op het noorden, zonder vensterbanken, dan zul je ergens anders ruimte moeten huren of lenen. Heb je heel grote ramen en genoeg natuurlijk licht, dan kun je binnenshuis tuinieren, of misschien kun je een ruimte delen met iemand anders. Veel oudere huizen en appartementen hebben een enorm trappenhuis met een groot raam dat smeekt om minstens een paar graslelies. Of misschien ligt er een reepje grond achter het gebouw waar je in woont; er ligt waarschijnlijk beton en het staat vol met afvallemmers, maar met een beetje inspanning kun je er een tuintje van maken. Een gemeenschappelijke tuin, een brandtrap, een portiek, een voortuintje, een vensterbank: je kunt ze allemaal benutten. Voor wie durft te dromen en te experimenteren zijn er weinig beperkingen.

Als je nieuw bent op tuinengebied is het goed om te beginnen met een paar bakken, ongeacht de ruimte. De omstandigheden zijn overzichtelijk en zolang je eraan denkt dat planten licht en water nodig hebben, is succes bijna verzekerd. Ook al heb je maar een paar kamerplanten, een pot met wat kruiden op een vensterbank of een kuip bij je achterdeur, het is een begin en als je de smaak te pakken hebt gekregen met iets kleins, kun je aan een groter project beginnen. Je zult ontdekken dat tuinieren al snel verslavend werkt. Je begint met maar één pot en voor je het weet staan er overal planten.

Voordat je echt gaat tuinieren zijn er een paar hoofdzaken waar je op moet letten, zowel binnen als buiten. Kijk eerst hoeveel licht je hebt, dat bepaalt ook hoe warm het wordt. Je kunt schaduwminnende planten niet in de volle zon zetten. Of andersom. Als je weet hoeveel licht je hebt ben je al half op weg. Tuinier je buiten, zelfs in bakken, denk dan ook na over beschutting. Balkons vangen vaak veel wind, dus daar heb je sterke planten nodig die tegen droogte kunnen en niet stuk waaien; een goede tip is zoeken naar planten die in de natuur in vergelijkbare omstandigheden groeien, kustplanten doen het meestal goed op een balkon.

Alle planten hebben water nodig, dus heb je een waterbron nodig en iets om mee te begieten – een slang, een fles, een kan of een gieter. En alle planten hebben materiaal nodig waar hun wortels in kunnen groeien, dus als je niet in de volle grond tuiniert heb je potgrond nodig voor de bakken.

Principes en praktijk

Nu ik dat allemaal heb gezegd moet ik vaststellen dat een paar regels voor het ontwerpen het bestuderen waard zijn. Je hoeft ze niet te volgen, maar het oude gezegde: 'je moet de wet kennen om hem te overtreden' geldt nog steeds. In elke goed tuinontwerp worden zes gouden regels gehanteerd: herhaling, afwisseling, evenwicht, nadruk, volgorde en schaal. Daarnaast zijn de elementen kleur, textuur, vorm en geur van belang. Die regels gelden net zo goed voor een verzameling bakken als voor een 'echte' tuin.

De realiteit is dat je meestal een tuin erft waarin een aantal basiselementen goed zijn en een heleboel fout. Een sterke ontwerpfilosofie is erg interessant als je vanaf nul

mag beginnen, maar minder bruikbaar als je een bestaande tuin krijgt, met het ontwerp van een ander. Het belangrijkste principe is: ga vooral langzaam te werk.

Neem niet meteen de hele tuin onderhanden. Begin bij de achterdeur en ga langzaam verder. Neem het gazon: waarschijnlijk is dat veel groter dan je wilt, of het ligt op die zonnige plek die jij graag wilt gebruiken voor groenten of bloemen. Gooi het er niet meteen helemaal uit want dat betekent veel werk en spitten en wieden. Neem zoveel in gebruik als je nodig hebt.

Volg dezelfde methode als je planten koopt – doe rustig aan. Als je naar het tuincentrum scheurt en je blut koopt aan grote planten kom je thuis misschien tot de

Top: Weet wat je planten nodig hebben.

Deze slaapmutsjes smachten naar zon.

Boven: een slingerend pad laat geleidelijk de hele tuin zien.

Hiertegenover: Benut textuur, kleur en hoogte om een ruimte body te geven.

Gebruik grassen, losse *Verbena bonariensis* (rechts) en zaaibaar *Pennisetum* (links).

ontdekking dat ze niet van zo'n winderige plek houden of niet graag in de middagzon staan.

Een goed ontwerp vraagt tijd en die tijd moet je benutten met het bestuderen van de ruimte, van de grond en van de omstandigheden in je tuin. Ontdek hoe het licht je tuin verandert in de verschillende seizoenen, ervaar hoe warm het echt wordt in de zomer en hoeveel schaduw er ontstaat als de dag vordert. Haast je niet, want observatie is het belangrijkste instrument voor een ontwerp.

Speel met de ruimte

Het doet er veel toe hoe je de ruimte indeelt. Een goede tuinier weet dat je niet alles in een keer moet laten zien; er moet een verrassingselement in zitten. Dat gaat gemakkelijk als je een kronkelend pad aanlegt waarbij er na elke bocht iets nieuws te zien is. In een heel kleine tuin kun je dat effect creëren door op een slimme manier spiegels te plaatsen, waardoor de tuin groter lijkt, of door verticale ruimten te gebruiken voor hang- of klimplanten.

Je kunt ook verticale objecten gebruiken om de ruimte te verdelen, zodat je niet meteen de hele tuin ziet. Aarzel niet om hoge planten voor lagere te zetten; dat maakt het spannender. Toortsen (*Verbascum*), venkel en ijzerhard (*Verbena*) zijn voorbeelden van hoge, open planten die hoogte toevoegen aan plantencombinaties.

Plant altijd oneven aantallen. Een oneven aantal staat altijd mooier dan een even aantal, het is gewoon natuurlijker. Kijk goed hoe Moeder Natuur dat zelf regelt en je zult ontdekken dat er in het midden een groot aantal staat en een paar losse plantjes rondom (onkruid in braakliggend land groeit altijd zo). Als je alleen maar een aantal van deze veldjes met mooie kleuren zou aanplanten in je tuin, zou het er al fantastisch uitzien.

Beperk je tot een eenvoudige keus aan harde tuinmaterialen, maar houd je niet in wat betreft kleuren. Een helemaal witte tuin is misschien klassiek, maar een kleine overtreding van de regels kan erg leuk zijn. Een contrast kan wonderen doen en vloekende kleuren kunnen ongelooflijk goed uitpakken. Met een massa perkplanten die hun gang mogen gaan kun je een fantastisch effect creëren.

Denk er aan dat de behoeften van de planten voorop staan, niet die van jou. Je kunt schaduwminnende planten niet naast zonzzoekers zetten, en het heeft geen zin voorjaarsbollen te combineren met rozen, want die bloeien nooit tegelijk. Wil je dat je combinaties werken, dan moeten ze tegelijkertijd bloeien.

Het tuincentrum overleven

Zoals in de meeste winkels word je ook in een tuincentrum gemakkelijk verleid van alles te kopen wat je niet nodig hebt en eigenlijk niet wilt. Als je geld uitgeeft voor je tuin is dat wat mij betreft vooral voor planten, zolang je maar verstandig kiest. Zelfs een bijzondere plant kost meestal minder dan een pizza voor twee personen of een avondje uit, en dat is na een paar uur voorbij. Van een geliefde plant geniet je jarenlang, soms zelfs levenslang.

Controleer het etiket

Als je planten kiest controleer dan wat er op het etiket staat. Op elk etiket moet minstens de wetenschappelijke plantnaam staan en als die er is, de Nederlandse naam.

We mogen Carl Linnaeus bedanken voor de universele wetenschappelijke namen. Linnaeus was een 18^e-eeuwse Zweedse wetenschapper die hield van ordening, dus bedacht hij de binominale nomenclatuur, die we sinds die tijd gebruiken. Hij gaf elke plant een geslachtsnaam en een soortnaam. Neem bijvoorbeeld het sneeuwkllokje (de Nederlandse naam). Onder het systeem van Linnaeus wordt deze plant *Galanthus* (geslacht) *nivalis* (soort) genoemd. Vaak verwijst de soortnaam naar hoe de plant eruitziet of waar hij groeit, zo wordt *nivalis* vertaald als 'sneeuwwit'.

Het benamen begint wat ingewikkelder te worden omdat zowel de natuur als de mens zaken door elkaar gooien. Je begint met een soort. Dan besluit de natuur wat te gaan liefhebben en krijg je varianten die op natuurlijke wijze zijn ontstaan. Die kunnen als zo afwijkend worden beoordeeld dat ze een naam verdienen en krijgen dan als voorvoegsel de letters 'subsp.', wat subspecies betekent of 'ondersoort', 'var.', wat variëteit betekent en 'f' wat forma of vorm betekent. Het verschil is op dit niveau minder relevant. Wat je moet weten is dat ze op natuurlijke wijze zijn ontstaan.

Als mensen besluiten wat te gaan liefhebben, creëren ze cultivars. Dit zijn geselecteerde en kunstmatig

Wat staat er op het etiket?

Op elk etiket moet een wetenschappelijke en een Nederlandse naam staan en liefst ook iets over de groeiomstandigheden, kleur, omvang en vorm.

Half winterharde eenjarige. Dat betekent dat de plant warmte nodig heeft en anders niet gedijt. Hij leeft maar een seizoen. *Cosmea* en allerlei *salvia*'s zijn goede voorbeelden. Ze ontkiemen in warme, vochtige omstandigheden, bloeien eind zomer en najaar en sterven af bij de eerste flinke vorst.

Winterharde eenjarige. Dit zijn sterke, kortlevende planten die ook maar een seizoen leven. Bijvoorbeeld juffertje-in-het-groen (*Nigella damascena*), wordt gezaaid in het najaar, groeit in de winter en bloeit eind voorjaar.

Perkplanten zijn planten die in grote aantallen worden gebruikt voor een kortdurend maar kleurig schouwspel. Denk aan viooltjes en tulpen, petunia's en pelargoniums.

Tweejarigen gaan twee jaar mee en zaaien zichzelf uit om ergens anders weer op te komen voor de volgende twee jaar. Vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) leeft het eerste jaar als een rozet van bladeren en het tweede als een lange paarse toorts en zaait zichzelf dan overal uit.

Vaste planten. Een vaste plant is blijvend, tenzij er op het etiket staat 'kortlevende vaste plant', wat betekent dat hij ongeveer drie jaar leeft. Voorbeelden van langlevende vaste planten zijn tuingeraniums, daglilies (*Homeroicallis*), pioenen (*Paeonia*) en ballonkllokjes (*Platycodon grandiflorus*). Kortlevende vaste planten zijn o.a. akelei (*Aquilegia*), ridderspoor, IJslandse papaver (*Papaver nudicaule*) en anjers (*Dianthus*).

gekweekte, herkenbare varianten van de soort en we geven ze graag populaire namen, zoals *Galanthus nivalis* 'Pusey Green Tips'.

Tuinenlingo

Etiketten geven zelden gedetailleerde informatie. Als je zeker wilt weten dat je iets koopt wat in je tuin past, informeer dan bij het personeel.

Eufemismen

- ⊗ Zaaït zichzelf rijkelijk uit, wil zeggen dat zo'n plant op allerlei ongewenste plaatsen opkomt. Als het geen mooie plant was zou je het onkruid noemen.
- ⊗ Weelderig groeiend, betekent dat zo'n plant al snel een heel gebied overheerst, meestal dankzij kruipende wortels, en het kost je uren om hem te verwijderen.
- ⊗ Vorstgevoelig, betekent meestal dat die plant niet tegen temperaturen onder de 5°C kan.

Gezondheidstest

Let op of de plant in een goede conditie is en het aankoopbedrag waard. Het blad moet mooi groen zijn, zonder bruine punten of omkrullende randen, zonder bruine of zwarte vlekken en zonder necrose plekjes (dat wil zeggen dode stukjes in het midden of langs de rand van het blad).

Er mogen geen kale stengels aan een plant zitten, tenzij het winter is, en geen beschadigde punten of gebroken stengels. De aarde moet schoon zijn, zonder groene laag bovenop, want dat betekent dat de plant er al te lang in staat.

Controleer of er geen signalen zijn van schade door plaagdieren, dus geen aangevreten stukjes (vooral langs de randen want dat duidt op taxuskever, een vervelend beest dat graag in tuincentra huist), geen eitjes, geen beestjes die

rondrennen, geen webben en geen kleverig spul aan het oppervlak van het blad, want dat duidt op bladluizen.

Als de plant klein genoeg is om te kunnen hanteren, schud hem dan uit de pot en controleer de wortels. Elk tuincentrum waar ze je dat verbieden is je bezoek niet waard. Je moet gezonde, witte wortels zien en veel grond. Als de wortels gedraaid zitten rond een harde kern van aarde betekent dit dat ze verstikt zijn en de plant te lang in de pot heeft gestaan. Zulke planten krijgen het moeilijk in de tuin en vaak redden ze het niet.

Laat je niet verleiden door de bloemen. We doen dat bijna altijd, maar planten reageren eigenlijk niet goed op geplaat worden tijdens de bloei. Bovendien heb je meer plezier van een plant die niet als een gek bloeit, want die zal langer bloemen geven.

Omvang en ruimte

Sommige kwekers planten een aantal jonge planten bij elkaar in een 5-liter pot zodat het een grote, volwassen plant lijkt. Als je voorzichtig bent en ze met beleid uit elkaar haalt, heb je drie of meer kleinere planten. Ze zullen wat liefde en goede potgrond nodig hebben, maar ze zullen je dankbaar zijn voor de ruimte en snel aan de groei gaan. Dit wordt soms gedaan met vaste planten maar altijd met palmen voor in huis. De kwekers laten hiervoor tien of meer zaden per pot ontkiemen. De jonge zaailingen groeien samen op en vormen een indrukwekkende struik, maar na een paar jaar zien ze er allemaal erg ongelukkig uit, omdat ze te weinig ruimte hebben. Wacht niet tot dat gebeurt maar verpot de zaailingen in grote (10-liter) potten, niet meer dan vijf per pot, zorgvuldig apart geplant.

Hiernaast: Drie *Primula denticulata* zijn in een potje geperst om een grotere plant te lijken. Trek de individuele planten voorzichtig uit elkaar en plant ze afzonderlijk in hun nieuwe omgeving, in goede potgrond. Ga daarna genieten van het geldbesparende resultaat.

Welke pot of bak?

Al die potten en bakken lachen je uit als je zegt dat je niet kunt tuinieren omdat je geen tuin hebt. Met een paar bakken kun je een tuin maken op je balkon, de brandtrap of op het dak, of op een betonnen binnenplaatsje, of op zo'n vreemd, anoniem terrein achter een kantorenblok. Als je een huis huurt bieden potten en bakken de mogelijkheid volop te tuinieren en alles mee te nemen als je verhuist.

Voor veel mensen begint de liefde voor een tuin met potten en bakken en dat werkt geweldig omdat je de omstandigheden onder controle hebt. Misschien heb je wat ruimte buiten je huis, maar tuinier je toch liever in containers. Op die manier kun je tuinieren zonder last te hebben van buurtkatten, van vervuilde grond uit het verleden, of van grond die vol zit met puin. Ik heb nu eindelijk echte grond, maar geniet nog steeds van mijn potten en bakken.

Als je hebt besloten te gaan tuinieren in containers, waar begin je dan? Ga op dezelfde manier aan de slag als met een 'echte' tuin. Het is lastig om van een stapel plastic potten iets moois te maken, maar er zijn allerlei andere dingen waar je planten in kunt kweken. Je kunt je het best beperken en het simpel houden of juist helemaal uit je dak gaan. Je kunt een bepaald type bak of pot gebruiken of juist alles waar een plant in kan staan. Wees vooral niet bang en hou je ogen open: maar... geen oude laarzen of wc-potten!

Wijnkistjes, met die mooie opgedrukte logo's, zijn ideaal om sla in te kweken. Probeer ze te krijgen van een goede wijnhandelaar, want hoe duurder de wijn, des te beter de kist. Kistjes voor Portugese port zijn vaak heel goed gemaakt. Het is verstandig de hoeken te verstevigen om te voorkomen dat het hout kromtrekt, en het hout in te smeren met Danish oil om het waterdicht te maken. Je moet ook gaatjes boren in de bodem, voor de waterafvoer. Je kunt er uitstekend radijsjes, pluksla, lente-uitjes, oosterse groenten, tomaten en kruiden in kweken.

Oude laden voldoen ook prima. Die zijn meestal gemaakt van heel goed hout met mooie zwaluwstaartverbindingen. Ook laden moet je eerst waterdicht maken en voorzien van afwateringsgaten. Je moet ze ook bekleden met plastic, omdat ze nooit bestemd waren om buiten te staan, en de hoeken verstevigen. Grote laden van 20-30 cm diep zijn het fijnst, want daarin kun je bietjes, meiknolletjes, koolraap of een hele oogst aan sla kweken.

Houten bakken klaarmaken voor gebruik

Alle houten bakken moet je waterdicht maken. Met olie wordt het hout waterafstotend, maar kan nog wel ademen, zodat het kan opdrogen als het nat wordt. Ik gebruik hiervoor Danish oil, dat is een mengsel van oliën dat als het opdroogt een harde laag vormt.

Deze bladzijde: *Sempervivum* in een baksteen. Trek de individuele rozetten voorzichtig uit elkaar en druk ze in de gaatjes in de steen. Geef genoeg water dan staan ze al snel goed vast.

BASISBOEK TUINIEREN

helpt je bij het maken van je eigen tuin, ongeacht de beschikbare tijd of ruimte. Alys Fowler leidt doe-het-zelvers met groene vingers, maar met weinig ruimte en geld, stap voor stap door het proces van tuinieren. Ze geeft heldere en duidelijke instructies over grond, zaden, kweken en snoeien.

Alys Fowler is bekend van *Gardeners' World* van de BBC.

ISBN 978-94-6250-080-8

9 789462 500808

WWW.FORTEUITGEVERS.NL

WWW.VANRALEWYCK.BE